

УДК 811.161.2'373

DOI: <https://doi.org/10.31499/2415-8828.1.2022.257921>Тетяна Жила*

ЛІНГВАЛЬНА ПРЕЗЕНТАЦІЯ КОРОНАВІРУСУ В УКРАЇНСЬКОМУ РЕЛІГІЙНОМУ МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ

У статті описано особливості мовної презентації коронавірусної хвороби та супутніх із нею реалій у текстах релігійних медіа. Джерелом дослідження стали тексти українських релігійних діячів, представлені в засобах масової інформації. Зроблено висновки, що мовним інструментом представлення хвороби та супутніх із нею реалій є персоніфікація. Лексеми на позначення пандемії, вірусу сполучаються з великою кількістю дієслів, що називають активні дії, когнітивні процеси тощо. У мовному відображенні коронавірусних реалій найбільш важливу роль відіграє метафоризація. У текстах релігійних засобів інформації, як і в інших дискурсах, реалії коронавірусної хвороби переважно концептуалізуються через метафори війни, рідше засвідчено метафори вогню, хвороби, мариністичні метафори.

Особливістю представлення коронавірусу в релігійних текстах є представлення його як засобу випробування віри, нагоди переосмислити спосіб життя і зміцнити духовні цінності, внаслідок чого він набуває позитивної оцінки. Для релігійних текстів характерним є не тільки метафоричне представлення самого коронавірусу, але й поява на базі коронавірусної лексики нових метафор, що вербалізують духовне життя людини: *вірус егоїзму*, *вірус байдужості*, *антитіла солідарності* тощо.

Ключові слова: мова коронавірусу, метафора, персоніфікація, релігійний дискурс, релігійні медіа.

Zhylya Tetiana. Lingual presentation of coronavirus in Ukrainian religious media discourse.

The coronavirus pandemic has caused changes not only in public life, but has affected language systems also. The lexical structure of languages has responded to the global pandemic with many innovations. According to the results of linguistic researches, the texts in mass media have become a productive environment for the creation of neologisms. These tendencies are also noticeable in the Ukrainian language system. Besides neologisms, the linguistic realities of the coronavirus pandemic have been verbalized in various discursive practices through metaphors, the most common of which are metaphors of war.

The purpose of this study is to identify the features of the linguistic presentation of coronavirus disease and related realities in the texts of religious media. The texts of Ukrainian religious figures presented in the media were the source of this study. Pandemic, the virus are endowed with the features of a living person, the ability to move, think, tokens to denote them are combined with a large number of verbs, which are named active actions, cognitive processes etc. In the texts of religious media, like in other discourses, the realities of coronavirus disease are conceptualized through lexical units that are in any way connected with war: *enemy*, *captivity*, *threat*, *to strike*, *to win the war* etc., rarely attested metaphors of fire, disease, marine metaphors. The linguistic representation of the coronavirus in religious texts has its own specifics. In the religious consciousness, the coronavirus is perceived as a testing, a warning, an opportunity to rethink a behavior, a lifestyle, and the consequences caused by it are often positively assessed, because they allow strengthening spiritual values. Religious texts are characterized not only by a metaphorical representation of the coronavirus itself, but by the emergence of new metaphors based on the coronavirus vocabulary that verbalize human spiritual life: *the virus of selfishness*, *the virus of indifference*, *antibodies of solidarity* etc.

Keywords: coronavirus language, metaphor, personification, religious discourse, religious media.

Сучасні засоби масової інформації блискавично реагують на події, які відбуваються в країні чи загалом у світі. Ситуації соціальної напруги зумовлюють інтенсивні процеси словотворення та виразових засобів мови для об'єктивації актуальної на поточний момент реалії життя. Центральною подією,

* Тетяна Жила, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови та методики її навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, Україна); e-mail: tzhilal407@ukr.net.

яка за минулі два роки вплинула на всі сторони буття людей, була пандемія коронавірусу. О. Ткачук-Мірошниченко на матеріалі англійської мови констатує, що глобальна пандемія COVID-19 створила нову мовну реальність, у результаті якої з'явилась «мова коронавірусу» («coronaspeak») [Ткачук-Мірошниченко 2021, с. 119]. О. Попкова зауважила, що з початку пандемії коронавірусу сучасна українська мова суттєво поповнилася новими словами, значеннями, новозапозиченнями, лексичними інноваціями, що стали основою для опису сучасного стану мови української розмовної комунікації та вміть знайшли відображення у пресі [Попкова 2021, с. 169]. Унаслідок інтенсивного поповнення лексичного складу мов новими словами дослідники насамперед приділяють увагу вивченню процесів словотворення, зумовленим пандемією. До прикладу, О. Попкова охарактеризувала динаміку вживання складних слів у газетних текстах; проаналізувала лексико-семантичні особливості вживання та прагматичний потенціал лексем, систематизувала корпус складних новотворів за тематичним принципом, пов'язаним із коронавірусною тематикою [Попкова 2021, с. 170]. Об'єктом вивчення О. Ткачук-Мірошниченко стали англійські одиниці «coronaspeak», що з'явилися в активному вжитку в 2020 році на тлі епідемії COVID-19 у світі. На підставі аналізу ілюстративного матеріалу авторка виокремила такі види словотвору, як семантичний, блендінг, словоскладання та скорочення [Ткачук-Мірошниченко, с. 119, 121]. О. Бабелюк та Л. Дідух описали способи творення неологізмів на позначення явищ COVID-19 в англійськомовному епідеміологічному дискурсі. Автори доводять, що серед способів творення неологізмів COVID-19 продуктивними стали телескопічні моделі: поєднання повної форми першого слова з аферезою («уламком») другого слова; злиття початкового «уламка» (апокопи) одного слова з кінцевим «уламком» (аферезою) другого; злиття апокопи одного слова з повною основою іншого слова. У публікації звернено увагу на те, що важливим способом творення неологізмів в англійськомовному епідеміологічному дискурсі є медична метафора, що слугує універсальним когнітивним механізмом переробки наукового знання, мовною об'єктивізацією уявлень про ризик. Серед інших різновидів метафори на позначення явищ COVID-19 виокремлено метафори війни, подорожі, спорту [Бабелюк, Дідух 2020, с. 10]. Т. Весна і Т. Телецька розглядають вплив соціального контексту, пов'язаного з пандемією COVID-19, на лінгвістичну ситуацію – появу нових елементів форми, змісту, функціонування у французькому медійному дискурсі. Дослідниці зауважили, що результати їхнього дослідження підтверджують розроблений у мовознавстві метод кореляції соціальних і мовних чинників при дослідженні історичного розвитку суспільства шляхом аналізу змін його словника та виокремлення «слів-свідків» ключових понять і подій [Весна, Телецька 2020, с. 82].

У фокусі дослідження С. Жаботинської був нарративний концепт КОРОНАВІРУС як цільова сутність, що має особливу інтерпретацію і специфічні способи позначення. У статті, виконаній у руслі лінгвоконцептології та когнітивної теорії номінації, авторка вирішувала актуальні для цих напрямів проблеми значення та способів його позначення. Інтернет-меми на тему коронавірусу проаналізовано в аспекті їхнього змісту (інтегрованого в тематичні сегменти нарративного концепту) і в аспекті їхньої форми. С. Жаботинська висновковує, що семіотичними техніками творення мема як знака є прямі та переносні номінації, а тема створення мема як знака доповнюється розглядом

сміхових технік гіперболізації, парадоксализації та абсурдизації, інтегрованих у зміст мема [Жаботинська 2020, с. 92].

Мета цього дослідження – виявити особливості мовної презентації коронавірусної хвороби та супутніх реалій у текстах релігійних медіа. Матеріалом для вивчення стали тексти українських релігійних діячів, представлені в засобах масової інформації.

Під час пандемії ЗМІ активно відгукувалися на потребу в інформації про COVID-19, шляхи його подолання і ставали середовищем творення образу хвороби. Повідомлення про коронавірусну хворобу накладаються на фоні знання адресатів, і через їхнє посередництво вона набуває нових концептуальних ознак та категоризується. Широке обговорення ковіду відбувалося і в релігійних колах, що засвідчують релігійні ЗМІ. У досліджуваних текстах спостерігаємо персоніфікацію хвороби та супутніх із нею реалій. Автори повідомлень наділяють пандемію, вірус рисами живої людини, здатністю рухатися, мислити, а лексеми на їхнє позначення сполучаються з великою кількістю дієслів, що називають активні дії, когнітивні процеси тощо, наприклад *нагадати, поставити питання, показати, виявити, прийти: Covid-19 прийшов раптово і застав нас абсолютно неготовими; Можливо, пандемія показала нам, що ми повинні переглянути своє почуття відповідальності за ближнього та за кожну людину; У цьому сенсі вірус виявив найкраще в нашій природі* (Стасюк, Вірус показав); *А друга проблема, яку виявила пандемія, це – відношення людини до природи і вплив природи на стан людини і людства* (Дзюрах, Виклики); *У серпні Глава Католицької Церкви започаткував цикл катехиз, приурочений роздумам над різними запитаннями, які перед нами поставила пандемія Covid-19. Цього року пандемія Covid-19 зупинила міжнародні подорожі* (Сила молитви); *Пандемія нагадала нам, що ніхто не рятується поодиноці. Нас пов'язує між собою те, що зазвичай називають солідарністю* (Про 5 уроків ковід); *Бо пандемія виставила на пробу якість наших міжлюдських стосунків, обнаживши, неначе хірург скальпелем, усю правду про них* (Дзюрах, Іспит); *Коронавірус оголив і загострив емоційні та соціальні проблеми в багатьох людей* (Святослав, Послання до молоді); *Невидима людському оку коронавірусна інфекція поставила на коліна увесь світ* (Приріз, Покров).

Українські та іноземні лінгвісти доходять спільного висновку про метафору як основний спосіб репрезентації коронавірусу в різних дискурсивних практиках. А. Войтюкевич констатує, що метафори стали головним способом говорити про коронавірус у ЗМІ, та оцінює їх як надзвичайно пластичні [Wojtukiewicz 2020, s. 51–52]. Мовознавці зауважують, що образ коронавірусної хвороби значною мірою формується через посередництво метафор війни. М. Янкош зазначає, що метафора війни стає звичним явищем для всіх ЗМІ щодо COVID-19 [Jankosz 2021, с. 80]. А. Войтюкевич також зауважує, що метафори війни є характерними для мови медицини і дуже швидко засвоюються побутовим мовленням [Wojtukiewicz 2020, s. 58–59]. Про мілітаристський лексикон коронавірусу як масовий у публічному дискурсі зауважує Ф. П'яцца, яка навела інформацію про те, що надзвичайне поширення метафор війни в комунікації про коронавірус зумовило «оголошення війни» самим метафорам, які вносили деструктив у суспільні настрої, могли провокувати тривогу та страх, особливо у психологічно та соціально слабких суб'єктів. Проте авторка поділяє думку дослідників, які вважають, що метафори війни посилюють сприйняття загрози, можуть спонукати людей звернути увагу на них, змінити свої

переконавання та вжити заходів щодо важливих соціальних проблем [Piazza 2020, с. 88, 91]. М. Вардані робить висновок, що показ пандемії в образі війни став стратегічним комунікаційним засобом, бо мав на меті покращити чутливість населення до пандемії і формування відповідних раціональних та емоційних реакцій [Wardani 2021, р. 187].

У досліджуваних текстах релігійних ЗМІ реалії коронавірусної хвороби також концептуалізуються через лексичні одиниці, що так чи так пов'язані з війною. Серед них укажемо на такі:

ворог: *Цей смертельний ворог не зважає ні на расу чи національність, статі чи вік, соціальний статус чи матеріальний стан, релігійну чи конфесійну приналежність тощо* (ВВ, 2020, № 5, с. 4);

загроза, небезпека: *Попри очевидні загрози, які несе зі собою пандемія коронавірусу (Дзюрах, Виклики); Коронавірус став вбивчою небезпекою і для багатих, і для бідних, для всіх людей, незалежно від місця проживання на земній кулі, від раси та релігійного переконання* (Святослав, Великодне послання);

передова: *Ми запевняємо, що продовжуємо молитися за подолання епідемії COVID-19 та за здоров'я лікарів і всіх медичних працівників, які перебувають на передовій цієї боротьби, що можливе тільки з допомогою Всевишнього та шляхом нашої ефективної практичної взаємодії* (Заява);

полон: *Не сумніваймося, світ визволиться з полону пандемії!* (Святослав, Послання до молоді);

боротьба, побороти, отримати перемогу: *Щиро вітаю з Воскресінням наших героїв – лікарів та всіх медичних працівників, які цілодобово ведуть невпинну боротьбу з пандемією коронавірусу, покладаємо надію на Воскреслого, що скоро і з цією напастю наша країна справиться* (Заява); *Підходячи до цього етапу, ми стараємося і тут допомогти суспільству, державній владі та місцевому самоврядуванню отримати перемогу над пандемією. У боротьбі проти коронавірусної загрози настав новий етап, який, за свідченням фахівців, є найбільш ефективним – противірусна вакцинація населення* (Заява); *Ми поборемо цю пандемію, але поборемо разом* (Святослав, Погляньте);

загрожувати, завдати удару, атакувати: *пандемія загрожуватиме функціонуванню продуктивних і економічних ланок, а їх блокування, якщо триватиме в часі, спричинить втрати, безробіття, зубожіння, нещастя і соціальний конфлікт* (Дзюрах, Виклики); *COVID-19 завдав удару всім: старшим і молодим, родинам і спільнотам – тому Церква бажає бути поруч із кожною людиною* (Святослав, Послання до молоді); *Часом цей страх може бути більш небезпечним, ніж сам вірус, який сьогодні нас атакує* (Святослава, Нехай любов).

Крім того, у текстах релігійних ЗМІ виявлено метафори вогню: *У розпал пандемії коронавірусу заклики церкви до духовних роздумів та молитви особливо палкі* (М., 2020, № 6, с. 8); медичні метафори: *Дехто може подумати, що пандемія паралізувала душпастирство Церкви, але це зовсім не так* (Груца, У ковідному); мариністичну метафору: *Не одні батьки відчули, що не підготовані до того, щоб мудро і по-Божому провадити своїх дітей і підтримувати одне одного в мандрівці віри посеред розбурханого моря пандемії та спричинених нею труднощів* (Надія, до якої кличе), однак таких метафор значно менше, ніж метафор війни.

Крім спільних для різних дискурсів способів мовного представлення пандемії коронавірусу, для релігійних текстів характерні специфічні риси, зумовлені

сприйняттям хвороб крізь призму релігійної свідомості. Стійкою традицією у християнських текстах є паралель хвороба тіла – гріх «хвороба душі» [Зелінська 2013, с. 173], що в сучасних текстах знаходить відображення в появі метафори *вірус гріха*: *Можливо, пандемія коронавірусної інфекції – це тільки вершина айсберга? Можливо, так нашу увагу звертають на істинний вірус, який уразив наші душі? Вірус гріха. Ми нехтуємо службою Божою, Словом Божим на користь споживацьких інтересів. Цілий тиждень заробляємо гроші, а в неділю йдемо витратити їх на речі й розваги в торговельних центрах і на ярмарках (М., 2020, № 6, с. 9); Навіть ті, що ходять до церкви, не раз мають у собі цей смертельний вірус гріха і – що найгірше – звикаються із ним, подібно як нам кажуть, що маємо звикнутися жити з цим новим підступним вірусом (Дзюрах, Різдво).* Таке сприйняття коронавірусної хвороби зумовлює нейтралізацію негативної оцінки ковіду, її вважають меншим злом, ніж вірус гріха.

Згідно з християнським світобаченням, будь-яка хвороба є випробуванням глибини і щирості віри людини, мірилом здатності дотримуватись християнських норм життя. Мовне представлення коронавірусу показує активізацію такого сприйняття хвороби, що виражають лексеми *випробування, іспит*, якими кваліфікують названі реалії, напр.: *Пандемія коронавірусу є випробуванням наших чеснот, спонукою до переосмислення цінностей, не викликає жодних сумнівів (М., 2020, № 6, с. 8); Зайвим є казати, що пандемія постала перед людством справою дослівно життя і смерті, і ще до нині залишається великим іспитом на мудрість і відвагу для лідерів різних сфер і рівнів (Дзюрах, Одним із завдань).*

Специфічним для релігійного дискурсу є розуміння коронавірусу як причини для переосмислення способу життя, напр.: *Тривалість пандемії та її наслідки залежать, на нашу думку, не так від кількості спецзасобів, спецобладнання, дотримання спецрежиму карантину (хоча і це має, без сумніву, своє значення), як від кардинальної зміни життєвого вектора та переорієнтації життєвих цінностей – із матеріальних на духовні (ВВ, 2020, № 5, с. 4); Пандемія, яку кожен із нас переживає, дала змогу ще виразніше побачити обличчя скаліченого людства і потреби зраненої людини, яка страждає від самотності, страху, тривоги, залежностей, неспокою та несправедливості (Надія, до якої кличе).* У досліджуваних контекстах кваліфікатором хвороби неодноразова стає слово *нагода*: *Адже ця криза може стати нагодою для великих особистих відкриттів та глибоких духовних пошуків. І, можливо, перемог – великих і малих (Гудзяк, Надія); Думаю, що і коронавірус потрібно сприймати саме як нагоду щось переосмислити, чогось навчитися, зрозуміти, що в нашому житті є основне, а що – другорядне (Важливо); Covid-19 став для них нагодою для посиленого креативного розвитку «домашніх Церков» та більш трепетного відчуття солідарності між собою (Ляхович, Наші межі).* Можливість переосмислити життя з позиції християнства стає підґрунтям для позитивної оцінки реалій пандемії, що контекстуально виражено в різний спосіб, наприклад за допомогою іменника *благодать*, ад'єктива *ідеальний*: *Цей час недуги сприймаю як час благодаті та Божих відвідин, які дали мені нагоду співстраждати разом з народом, що переживає подібний, а часом і важчий, досвід та бути поруч з тими, що хворіють на цю небезпечну і дуже агресивну хворобу (Благослови); Карантин – ідеальний час для посиленої молитви (М., 2020, № 5, с. 8); протиставлення – не кара, а нагода: Тому я переконаний, що пандемія є певним*

попередженням, яке Господь Бог нам дає, – **не карою, а нагодою** чогось навчитися (Святослав, Погляньте). Позитивна оцінка коронавірусу пов'язана з тим, що хвороба вразила людей незалежно від їхнього соціального становища, і цей факт є підтвердженням християнської ідеї рівності всіх перед Богом та змушує людей переглянути свої життєві переконання, напр.: *Перед бідю всі однакові. Це отрезвляє. Я більше знаходжу сьогодні дякувати цьому коронавірусу, ніж погано про нього думати* (ВВ, 2020, № 5, с. 6); *Covid-19 поставив «бідних» прямо перед нашими очима. Ісус Христос навчав нас, що самою основою нашої християнської віри є той факт, що бідні та пригноблені є джерелом нашої ідентичності як християн. Вірус показав нам, що хворі, страждаючі та бідні – це суть євангельського послання. Наша віра показується в нашій любові та служінні одне одному. У цьому сенсі вірус виявив найкраще в нашій природі. Ви помітили, що бездомні живуть у готельному номері. Бідні отримували гроші на свої банківські рахунки. Християнське послання все ж таки проявилось в цей кризовий час. Це добре, звичайно. Я вірю, що Бог звертається до нас у тиші, в якій ми опинились у цей час* (Стасюк, Вірус показав). Таке представлення коронавірусних реалій мало безсумнівну прагматичну мету – сприяти послабленню панічних настроїв, страху перед хворобою, підтримувати позитивні настрої суспільства.

Для релігійних текстів характерним є не тільки метафоричне представлення самого коронавірусу, а поява на базі коронавірусної лексики нових метафор, що вербалізують духовне життя людини. За допомогою метафор війни, як-от *вірус атакує, поразка антитіл*, релігійні діячі розкривають негативні сторони життя суспільства, говорять про втрату духовних цінностей. Наприклад, із ключовою лексемою *вірус* засвідчено метафори *вірус егоїзму, вірус байдужості: Небезпека полягає на тому, що нас атакує ще гірший вірус, а саме – вірус байдужого егоїзму. Він передається, починаючи від ідеї, що життя покращується, якщо мені ведеться краще, що все буде добре, якщо мені буде добре* (Дзюрах, Завершальний роздум); *«Надзвичайний стан як COVID-19 – це, насамперед, поразка антитіл солідарності* (Дзюрах, Завершальний роздум), тест на вірус переосмислюється як *тест на людяність: У той час, який зараз є, наш український народ не склав тест на людяність. Це найбільший біль* (Наш народ). Водночас християнські чесноти постають в образах засобів боротьби з вірусом, наприклад *вакцина – християнська любов: Нехай любов до Бога та ближнього буде антидотом і справжньою вакциною проти вірусу страху, який сьогодні наповнює наші серця і суспільство* (Святослав, Нехай любов). Такі метафоричні конструкції можемо кваліфікувати також «як “слова-свідки” ключових понять і подій» [Весна, Телецька 2020, с. 82].

Отже, у текстах релігійних засобів масової інформації спостерігаємо два чітко окреслені напрями лінгвальної презентації інформації про коронавірус. Перший уписується в коло представлення власне самої хвороби і виявляє спільні тенденції з іншими дискурсами. Інший напрям пов'язаний зі специфічним сприйняттям хвороб у релігійній свідомості. Лексика на позначення реалій, зумовлених ковідом, фігурує зі значеннями «випробування, нагода, знак, попередження». Вірус, пандемія, карантин можуть набувати позитивної оцінки, бо спонукали до усвідомлення рівності всіх людей, до здійснення милосердних учинків, загалом до переосмислення способу життя. У релігійному дискурсі коронавірусні реалії стали базою для творення метафор, що вербалізують духовну сферу людського життя.

ЛІТЕРАТУРА

Бабелюк, О. А. і Дідух, Л. І. (2020). Способи творення неологізмів на позначення явищ COVID-19 в англomовному епідеміологічному дискурсі. [У:] *Львівський філологічний часопис*, № 7, с. 5–12.

Весна, Т. В. і Телецька, Т. В. (2020). Лексичні інновації періоду коронавірусної пандемії. [У:] *Записки з романо-германської філології*, вип. 1 (44), с. 83–89.

Жаботинская, С. А. (2020). Нарративный мультимедийный концепт: алгоритм анализа (на материале интернет-мемов о COVID-19). [У:] *Cognition, communication, discourse*, 20, с. 92–117.

Зелінська, О. Ю. (2013). Українська барокова проповідь: мовний світ і культурні витоки. Київ, 408 с.

Попкова, О. А. (2021). Комунікативно-прагматичний потенціал складних слів періоду пандемії (на матеріалі українських газетних текстів). [У:] *Записки з українського мовознавства*, № 8, с. 168–181.

Ткачук-Мірошніченко, О. (2021). Словотвірний аспект coronaspeak-2020. [У:] *Мовні і концептуальні картини світу*, вип. 68 (1), с. 119–130.

Jankosz, M. (2021). Perswazyjna funkcja werbalnych i niewerbalnych metafor na przykładzie konferencji polskiego rządu podczas tzw. trzeciej fali epidemii COVID-19. [W:] *Res Rhetorica*, № 8, s. 74–90.

Wojtukiewicz, A. (2020). Pandemia COVID-19 – metaforyka w głównych wydaniach polskich dzienników telewizyjnych. [W:] *Com.press*, 3 (2), s. 50–67.

Piazza, F. (2020). Metafore Di Guerra E Guerra Alle Metafore Sull'uso Del Lessico Militare Per Parlare Della Pandemia Di Covid-19. [In:] *Di Nulla Accademia*, 1 (2), p. 87–96.

Wardani, M. M. S. (2021). The Metaphoric Conceptualization of the Covid-19 Pandemic in the Online Press Releases of Lapor Covid-19 and Kominfo. [In:] *Journal of Language and Literature*, vol. 21, № 1, p. 182–189.

ДЖЕРЕЛА ДОСЛІДЖЕННЯ

Благослови – «Благослови, душе моя, Господа і не забувай усіх добродійств Його ніколи». Свідчення с. Луїзи Цюпи після 33 днів реанімації. URL: http://news.ugcc.ua/articles/vladika_d%D1%96on%D1%96s%D1%96y_lyahovich_pro_pandem%D1%96yu_sered_ukraints%D1%96v_v_%D0%86tal%D1%96i_nash%D1%96_mezh%D1%96_rozshirilis_nash%D1%96_mozhливost%D1%96_zb%D1%96lshilis_%D1%96_mi_stali_muzhn%D1%96sh%D1%96_ta_b%D1%96lsh_zagartovan%D1%96_90263.

Важливо – «Важливо не піддаватися ні скепсису, ні страху», – фахівці Шпиталю Шептицького про COVID-19. URL: http://news.ugcc.ua/video/vazhливо_ne_p%D1%96ddavatsiya_n%D1%96_skepsisu_n%D1%96_strahu_fah%D1%96vts%D1%96_shpitalyu_sheptitskogo_pro_covid19_92213.html.

ВВ – Волинські єпархіальні відомості. Офіційне друковане видання Волинської єпархії Православної Церкви України. URL: <https://www.pravoslaviavolyni.org.ua/vyev>.

Гудзяк, Надія – Гудзяк Б. Надія посеред глобальної пандемії. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/mytropolyt-borys-gudzyak-nadiya-posered-globalnoy-pandemiy-4842/>.

Груца, У ковідному – Груца В. У ковідному відділенні я усвідомив: руками медиків Бог дотикає людського болю. URL: http://news.ugcc.ua/interview/u_kov%D1%96dnomu_v%D1%96dd%D1%96len%D1%96_ya_usv%D1%96domiv_rukami_medik%D1%96v_bog_dotikaie_lyudskogo_bolyu_%D0%86ntervyu_z_vladikoyu_volodimirov_grutsoyu_94855.htm.

Дзюрах, Виклики – Дзюрах Б. Виклики пандемії: залишити після себе людяніший світ. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vykyky-pandemiy-zalyshyty-pislya-sebe-lyudyanyshyy-svit-vladyka-bogdan-dzyurah-3914/>.

Дзюрах, Завершальний роздум – Завершальний духовний роздум владика Богдана Дзюраха «Пандемія Covid-19. Відповідь християнина на нові виклики». URL: <https://synod.ugcc.ua/data/zavershalnyy-duhovnyy-rozdum-vladyky-bogdana-dzyuraha-pandemiya-covid-19-vidpovid-hrystyanyna-na-novi-vykyky-3947/>.

Дзюрах, Іспит – Пандемія Covid-19. Іспит на якість наших міжлюдських відносин. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/pandemiya-covid-19-ispit-na-yakist-nashyh-mizhlyudskyyh-vidnosyn-vladyka-bogdan-dzyurah-3888/>.

Дзюрах, Різдво – Дзюрах Б. Різдво – це не просто ще кілька додаткових вихідних у потоці сірих буднів; це прихід Спасителя. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-bogdan-dzyurah-rizdvo-tse-ne-prosto-shche-kilka-dodatkovyyh-vyhidnyh-u-pototsi-siryh-budniv-tse-pryhid-spasytelya-4797/>.

Дзюрах, Одним із завдань – Дзюрах Б. Одним із завдань Церкви у посткоронавірусному світі є свідчення правди і просвітництво. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-bogdan-dzyurah-odnym-iz-zavdan-tserkvy-u-postkoronavirusnomu-sviti-svidchennya-pravdy-i-prosvitnytstvo-3946/>.

Заява – Заява щодо початку процесу вакцинації від COVID-19 в Україні. URL: https://www.rkc.lviv.ua/news_view-Zayava_shhodo_pochatku_procesu_vakcunacii_vid_COVID_19_v_Ukraini.ua.

Ляхович, Наші межі – Владика Діонісій Ляхович про пандемію серед українців в Італії: «Наші межі розширились, наші можливості збільшились і ми стали більш загартовані!» URL: http://news.ugcc.ua/articles/vladika_d%D1%96on%D1%96s%D1%96y_lyahovich_pro_pandem%D1%96yu_sered_ukraints%D1%96v_v_%D0%86tal%D1%96i_nash%D1%96_mezh%D1%96_rozshirilis_nash%D1%96_mozhливост%D1%96_zb%D1%96shilis_%D1%96_mi_stali_muzhn%D1%96sh%D1%96_ta_b%D1%96sh_zagartovan%D1%96_90263.html.

М. – Місіонар. Український католицький часопис. URL: <https://misionar.in.ua/>.

Надія, до якої кличе – Надія, до якої нас кличе Господь. Пастирський лист Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви до духовенства, монашества та всіх вірних УГКЦ. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/nadiya-do-yakoy-nas-klyche-gospod-posynodalne-poslannya-synodurykopiv-ugkts-2021-7199/>.

Наш народ – «Наш народ не склав тест на людяність. Це найбільший біль», – священник, який перехворів коронавірусом. URL: http://news.ugcc.ua/articles/nash_nar%D1%96d_ne_sklav_test_na_lyudyany%D1%96st_tse_nayb%D1%96shiy_b%D1%96l_svyashchennik_yakiy_perehvor%D1%96v_koronav%D1%96rusom_89797.html.

Приріз, Покров – Приріз Я. «Покров Божої Матері – це постійна опіка над тими дітьми, яких їй доручив наш Господь. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-yaroslav-pryriiz-pokrov-bozhoy-materi-tse-postiyna-opika-nad-tymy-ditmy-yakyh-yy-doruchyv-nash-gospod-7099/>.

Про 5 уроків ковід – Папа Франциск про 5 уроків COVID-19. URL: <https://velychlviv.com/pandemiya-nagadala-nam-shho-nihto-ne-ryatuetsya-poodyntsi-papa-frantsysk-pro-5-urokiv-covid-19/>.

Святослав, Послання – Послання Отця і Глави Української Греко-Католицької Церкви Блаженнішого Святослава до молоді на Квітну неділю. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/poslannya-blazhennishogo-svyatoslava-do-molodi-na-kvitnu-nedilyu-hrystos-da-shans-usim-dyvnyy-tsey-tsar-5808/>.

Святослав, Погляньте – Отець Святослав: «Погляньте, де більшість українців одужали від коронавірусу, – у сім'ї!» URL: http://news.ugcc.ua/news/glava_ugkts_poglyante_de_b%D1%96sh%D1%96st_ukraints%D1%96v_odu_zhali_v%D1%96d_koronav%D1%96rusu_u_s%D1%96mi_92015.html.

Святослав, Великодне послання – Великодне послання Блаженнішого Святослава. URL: <http://sukhovolya-tserkva.org.ua/актуально/великодне-послання-святослава-2020>.

Святослав, Нехай любов – Блаженніший Святослав: «Нехай любов до Бога і до ближнього буде антидотом і справжньою вакциною проти вірусу страху». URL: http://news.ugcc.ua/video/blazhenn%D1%96shiy_svyatoslav_nehay_lyubov_do_boga_%D1%96_do_bli_zhnogo_bude_antidotom_%D1%96_spravzhnoyu_vaktsinoyu_proti_v%D1%96rusu_strahu_89881.html.

Сила молитви – Сила молитви в час пандемії. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/2020-rik-z-papouy-frantsyskom-syla-molytvu-v-chas-pandemiy-4871/>.

Стасюк, Вірус показав – Стасюк П.: «Вірус показав нам, що хворі, страждаючі та бідні – це суть євангельського послання». URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-petro-stasyuk-virus-pokazav-nam-shcho-hvori-strazhdayuchi-ta-bidni-tse-sut-vangelskogo-poslannya-4246/>.

*Подано до редакції 28.11.2021 року
Прийнято до друку 14.02.2022 року*